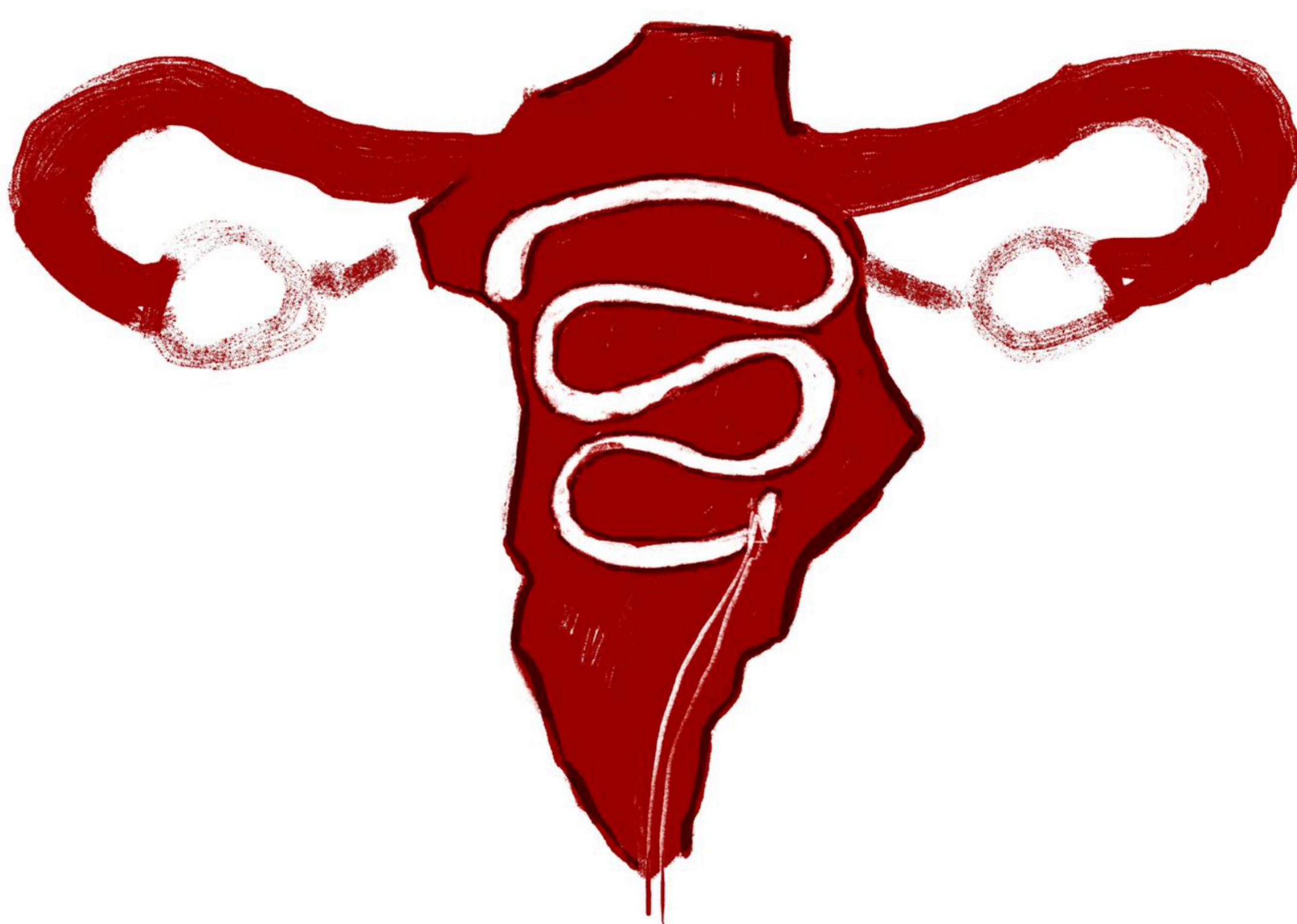

Du får 20 % rabat på CPH:DOX med Politiken

Naja Lyberth: »Danmark besatte vores livmodere«

Naja Lyberth mener, at de grønlandske kvinder først kan hele, når den danske stat stilles til ansvar i retten for tvangsoplægningerne af spiraler.

DEBAT 8. MAR. 2024 KL. 10.08

KRISTIANE WEDEL

LÆS ARTIKLEN SENERE

FOR ABONNENTER

BLÅ BOG

Naja Lyberth

Født i 1962.

Bor i Nuuk, Grønland.

Uddannet psykolog og har sin egen praksis i Nuuk.

I 2017 brød Naja Lyberth mere end 40 års tavshed, da hun i et Facebook-opslag fortalte, at hun som 14-årig fik oplagt spiral, uden sit eller forældrenes samtykke.

Naja Lyberth og spiralsagens arbejdsgruppe modtog den 10. menneskerettighedspris for at kaste lys over de overgreb, den danske stat udsatte tusindvis af grønlandske kvinder og piger for.

»Grålige farver, sort-hvid agtigt. Det er meget mine sanser, der husker smerten. De kolde instrumenter, der blev ført op i mig føltes som knive. Og så husker jeg at få sat spiralen op. Det føltes, som om at der ikke var plads i min livmoder«, mindes Naja Lyberth, når hun tænker tilbage på den dag, hun som 14-årig lå på gynækologbriksen og fik lagt en spiral op, hun ikke ønskede sig.

Naja Lyberth er en af de grønlandske kvinder, som fik lagt en spiral op uden samtykke. Nu kræver hun sammen med 143 andre grønlandske kvinder, at der bliver ryddet op i fortiden. De har stævnet den danske stat for knap 43 millioner kroner for brud på menneskerettigheder i den såkaldte spiralsag.

Staten har sat en udredning af forløbet i gang, der forventes færdig i maj næste år. Hvordan kan det være, at du og de 143 andre kvinder, der har stævnet staten, ikke vil vente på resultatet?

»Fordi vi allerede ved, hvad der er sket. Vi har oplevet det på vores egen krop. Udredningen undersøger ikke, om vi har været udsat for overtrædelser af menneskerettigheder eller tager stilling til, om vi skal have en erstatning, den undersøger kun forløbet omkring spiraloplægningerne. De ældste af os, som er med til at stævne, er over 80 år. Vi andre bliver også ældre, så vi skal handle, mens vi har ressourcer og kræfter, og det har vi nu«, siger Naja Lyberth.

Dengang begik den danske stat en forbrydelse imod den grønlandske befolkning, det er ikke noget som tid og sted vil ændre på

Hvordan kan en sag, der handler om spiraloplægninger udvikle sig til en krænkelse af menneskerettigheder?

»Lægerne og den danske stat, havde mulighed for at køre en legal spiralkampagne. De kunne oplyse os om prævention, og få os til frivilligt at vælge spiralen, men det valgte de ikke at gøre. De spurgte os aldrig om lov, vi skulle have haft mulighed for at sige nej. Det var jo ren tortur med alle de komplikationer, spiralen skabte. At blive hjemsendt fra skole gang på gang på grund af smerter. Hvorfor tog de ikke vores spiraler ud? Nogle af os er ufrivilligt barnløse i dag, på grund af de komplikationer spiralen forårsagede«.

Et plaster på såret

Tilbage i 1960'erne vakte det bekymring hos danske politikere, at antallet af nyfødte i Grønland var stigende. Det valgte man at forsøge at løse ved at oplægge spiraler på næsten halvdelen af de fertile grønlandske piger og kvinder i årene fra 1966 til 1970 uden deres samtykke. En procedure, der fortsatte indtil 1970'erne, og som man i 1980'erne blev ved med for piger og kvinder, der efter en fødsel eller abort fik opsat en spiral ufrivilligt og uden kendskab til den.

Kan det ikke tænkes, at den danske stat troede, at spiralerne ville skabe en positiv forandring dengang?

»Det kan godt være, at de troede på, at det vil skabe positive forandringer, men de prøvede ikke at forstå os inde fra. De så kun en grønlander ud fra statistikker, som de fandt bekymrende, men de så ikke mennesket bagved. Vi blev forstået ud fra danske briller og ikke ud fra vores egen kulturelle baggrund«.

Det grønlandske samfund har brug for healing, og retssagen vil være et skridt i den rigtige retning

Nogen vil måske tænke, at det var en anden tid dengang, hvor der var en anden moral for, hvad der var rigtigt og forkert. Kan du ikke godt se, at det kan gå hen og blive dyrt for statskassen, hvis vi skal gå tilbage og dømme episoder, der ligger årtier tilbage ud fra vores tids moral?

»Har vi ikke betalt nok? Mange ældre grønlandere sidder alene uden børn i dag på grund af den tvangsoplagte spiral. Dengang begik den danske stat en forbrydelse imod den grønlandske befolkning, det er ikke noget som tid og sted vil ændre på. Vi skal rydde op i fortiden, hvis vi skal blive ligeværdige borgere i rigsfællesskabet. Med retssagen stiller vi forbryderen til ansvar«, siger Naja Lyberth og uddyber:

»Vi havde ikke så meget indflydelse i de årtier. Danmark bestemte, at vi ikke længere skulle have mange børn, og at vi pludselig skulle leve i kernefamilier. Man kan sige, at Danmark dengang besatte vores livmodere ved at sætte en spiral op imod vores vilje, som gjorde os sterile i en periode eller for livet«.

Hvad vil en pengekompensering og en undskyldning løse?

»Altså det er jo en kompensation for den lidelse, vi har været igennem. Det er godt nok kun et plaster på såret, men det vil betyde, at vi kan komme videre. Der er så mange traumer forbundet med de store samfundsomvæltninger de sidste årtier i Grønland. Det grønlandske samfund har brug for healing, og retssagen vil være et skridt i den rigtige retning«.

5 KOMMENTARER

GIV ARTIKLEN VIDERE

Som abonnent kan du ubegrænset dele artikler med dine familie og venner.